

Koldingbogen

ÅRSTAL: 2014

FORFATTER: Erik Voss

TITEL: Kolding i demokratiets barnesko

KORT RESUME: I artiklen følger vi det spæde danske demokrati, sådan som det udfoldede sig ved de første folketingsvalg i Kolding.

Kolding i demokratiets barnesko

Erik Voss

Hver gang et diktatur falder, og et demokrati opstår, klapper vi, men helt ligetil er indførelsen af denne styreform nu ikke. I artiklen følger vi det spæde danske demokrati, sådan som det udfoldede sig ved de første folketingsvalg i Kolding.

Toldstedet ved Sønderbro i Kolding 1848. Affotograferet maleri af Martinus Rørbye, som har fanget den provinsielle ro på bedste vis, men det var her, der fandt voldsomme kampe sted i april 1849. Toldstedet blev nedlagt i 1851. Foto: Kolding Stadsarkiv.

Det allerførste demokratiske valg i Kolding fandt sted den 5. oktober 1848, altså før Grundloven var blevet vedtaget. De valgte opgave var netop at udarbejde og vedtage Grundloven. Der var 145 valgkredse, som hver valgte et medlem til *Den Grundlovgivende Rigsforsamling*. Desuden udpegede kongen – og det vil sige Regeringen – 48 medlemmer, så der var 203 medlemmer i alt.¹ I Kolding blev Carl Ploug valgt af ikke færre end 756 fremmødte – uden modkandidat og uden forudgående agitation.² Ploug, der var fra Kolding, hvor hans far var lærer på Latinskolen, havde i forbindelse med enevældens fald spillet en vigtig rolle som en af de nationalliberales ledere.

Det første folketingsvalg efter Grundlovens bestemmelser fandt sted den 4. december 1849. Valget blev et chok for de nationalliberale, idet Bondevennerne fik flest stemmer. Samtidigt fandt valget sted blot et halvt år efter, at Kolding i forbindelse med 1. Slesvigske Krig var blevet bombarderet og havde oplevet frygtelige gadekampe og besættelse. Disse forhold blev dog overhovedet ikke omtalt af kandidaterne til valget.

Kolding havde cirka 3.000 indbyggere.³ Kolding Avis begyndte først at udkomme efter, at krigen for Koldings vedkommende var afsluttet. Den kan altså ikke bruges som kilde til krigsbegivenhederne. Mange huse var brændt, men allerede i september begyndte sporene efter krigens ødelæggelser at forsvinde.⁴ Indbyggerne gik ikke så voldsomt op i politik men var mere optaget af, at general Malmborg havde udstedt trusler om prygl til dem, der agtede at deltage

i en kattedemusik til ære for postmester Moltke.⁵ En brand kunne også få borgerne op af sengene: *”Natten mellem 28-29. okt. vækkedes Byens indvaanere ved den uhyggelige Brandalarm. Trommens hvirvel og Cavalleriets Brandsignaler...Wissings Hus i Laasbygade brændte.”*⁶ Der var da heller ingen valgkamp op til folketingsvalget, sådan som der er nu om stunder. Der var en regering forud for valget til *Den Grundlovgivende Rigsforsamling*. Det var A.W. Moltkes første regering. Oktobervalget i 1848 påvirkede umiddelbart ikke regeringen. Alligevel blev den udskiftet et par uger efter, idet kong Frederik VII ikke ville tillade, at den forhandlede fred, hvis risikoen var, at Slesvig blev delt. Den nye regering var imidlertid også ledet af Moltke med titlen premierminister.

Den Grundlovgivende Rigsforsamling havde udarbejdet en valglov, som satte valgrætsalderen til 30 år og valgbarhedsalderen til 25 år til Folketinget. Til Landstinget var valgrætsalderen 40 år. Hensigten med denne høje valgrætsalder var, at dette ting først og fremmest skulle befolkes med solide – eventuelt lettere konservative – samfundsborgere, som de over 40 år formentlig ville stemme på.

Marckmann kontra Warming 1849

Ved folketingsvalget den 4. december blev vedtagelsen af Grundloven bekræftet. Kolding Avis skrev under overskriften *”Valghandlingen i Kolding”* om decembervalget: *”Den offentlige Valghandling for Veile Amts andet Distrikt aabnedes ved en Tale af hans højærværdighed, Hr. Consistorialraad Gad fra Herslev, som Valgdirecteur.*

Kolding set fra syd cirka 1847. Affotograferet maleri, hvor urviserne på kirken oprindeligt kunne bevæges

ligesom vingerne på møllen. Originalen hos Finn Erwald. Foto: Erik Voss.

Lærer Bramming – Almind – ved vi ikke så meget om udover, at han var aktiv ved de første folketingsvalg. Foto: Kolding Stadsarkiv.

Mathias Warming har lagt navn til Warmingsgade i Kolding. Foto: Kolding Stadsarkiv.

Efter at have fremhævet Valghandlingens Betydning og Vigtighed, bekendtgjorde han for de forsamlede Vælgere, hvis Antal efter de afgivne Stemmer omtrent har været 330, at to Candidater havde meldt sig for Valgdirectionen, nemlig Hr. Pastor Marckmann fra Høien, der anbefaledes af Dhrr. Kammerraad Dalgas, Skolelærer Bramming fra Alminde og Gaardeier Buch fra Rougsted, og Hr. Kjøbmand og Borgerrepræsentant Warming her af Kolding, anbefalet af Hr. Klubvært Jørgensen. Efter at Hr. Skolelærer Bramming i et længere Foredrag havde anbefalet Pastor Marckmann, fremtraadte denne selv og udviklede for Vælgernes sine Anskuelse i de vigtigste politiske Forhold, saavelsom de vigtigste Momenter af sin tidligere politiske Virksomhed i og udenfor Rigsdagen. – Herr Kjøbmand Warming, hvis hele offentlige Færd og Virksomhed ligger klar for Districtets Vælgere, da han i en lang Række Aar har levet og virket her i Kolding, omtalte mere i Almindelighed de Grunde, som havde bevæget ham til at stille sig til Valg, hvorimod han paa Grund af Forholdene mindre behøvede at lægge sine Anskuelse for Dagen, da han maatte antage, at de vare Vælgernes bekendte. Ved den derpaa fulgte afstemning viste det sig, at Meningerne vilde blive temmelig deelte mellem de to Herrer Candidater, hvorfor Valgbestyrelsen vedtog at skride til Afgjørelse ved skriftlig Afstemning. Resultatet af denne blev da, at Hr. Pastor Marckmann proclameredes som Districtets Deputerede med 169 Stemmer mod Hr. Kjøbmand Warming, der erholdt 158 Stemmer. Efterat derpaa Valgdirecteuren i et særdeles hjerteligt Foredrag havde ønsket sin Landsmand og Embedsbroder tillykke til det hændende Valg (baade Consist. Gad og Past. Marckmann ere som bekjendt

fødte paa Bornholm) og nedbedet Held og Velsignelse over Kongen, Fædrelandet og Kolding By, erklæredes Mødet for hævet. Hr. Pastor Marckmann henvendte til Slutning nogle Ord til sine Vælgere, og udbragte derpaa et Leve! For Konge og Fædreland, der istemmedes af den forsamlede Folkemængde under et 9-foldigt Hurra. Ogsaa for sin hæderlige Medbeiler, Hr. Warming, udbragte Pastor Marckmann et Leve, som modtoges med Acklamation af Publikum. – Hr. Warmings Vælgere vare især de næringsdrivende Borgere, som de, der bedst kjende hans nidkære Virken i Borgersamfundet; Pastor Marckmanns Vælgere bestod fornemmelig af Byens Embedsmænd og Districtets Landmænd og Bønder.”⁷

Nogle vil måske sige, at de to kandidater lurepassede ved ikke at fremlægge deres politiske programmer, men der var jo slet ingen tradition for at opstille og debattere politiske programmer på dette tidspunkt. Hvad afgjorde så, hvem vælgernes stemte på? De har formentlig stemt efter personlige sympatier og nok først og fremmest ud fra deres erhverv og position i samfundet, sådan som det blev antydnet i avisen. Ideologierne var først ved at blive udformet. Af det statistiske materiale fremgår det med al tydelighed, at Warming udelukkende havde sin vælgerbasis i Kolding by: Af de 158 stemmer han fik, faldt de 135 i Kolding. Marckmanns var i stedet jævnt fordelt over hele valgkredsen.⁸

I referatet noterer man desuden en vis irritation over lærer Brammings foredrag. Det har ganske givet været en ulideligt langtrukken forestilling. På landsplan stemte i alt 204.200 personer. Det var 14,5% af

befolkningen.⁹ Man kan også opregne stemmeprocenten som andelen af de stemmeberettigede, og så var den 32,5%.¹⁰ I Kolding var der 2.003 stemmeberettigede, og med 327 afgivne stemmer var stemmeprocenten altså 16,2.¹¹ De 2.003 stemmeberettigede fordelte sig erhvervsmæssigt således:

- 83 Embedsmænd
- 61 Storbønder (over 10 tdr. Hartkorn)
- 822 Småbønder (under 10 tdr. Hartkorn)
- 29 Forpagtere osv.
- 318 Daglejere / arbejdsmænd
- 37 Ansatte med egen husstand
- 107 Aftægtsfolk
- 30 Søfolk
- 398 Håndværkere
- 80 Handlende
- 12 Pensionister
- 26 Ubestemt

Det falder en i øjnene, at der er så lille et antal handlende, men der har selvfølgelig været mange flere, de har blot ikke været stemmeberettigede.¹² Det er endvidere værd at lægge mærke til dykket i stemmetallet fra 1848 til 1849: Fra 756 til 327 er jo mere end en halvering. Det var øjensynlig lettere for vælgerne, at der kun var én kandidat, som i 1848, end to. Eller måske var nyhedens interesse stor i 1848.

Resultatet var altså et virkelig tæt løb: 11 stemmers forskel. Der har næppe været den store forskel i de to vælgergruppers orientering. Begge har formentlig

været lige 'konservative' i den forstand, at man vidste, hvad man havde, og derfor skulle der ikke laves om på noget. Marckmanns vælgere har så yderligere lænet sig op ad præstekjølens autoritet. Folketinget havde dengang efter den netop vedtagne valglovs bestemmelse 101 medlemmer, og af disse var Marckmann én ud af 48 embedsmænd.¹³

Valgresultatet:¹⁴

Parti	Mandater	+/-
Højre	8	+8
De Nationalliberale	42	+42
Bondevennernes Selskab	45	+45
Uden for gruppe	6	+6
Total	101	

Hermed var Danmark begyndt på det første kapitel i en lang historie, hvor der sjældent var et klart flertal i Folketinget.

Jørgen Marckmann – præsten fra Højen

Jørgen Marckmann havde været medlem for Bornholm i *Den Grundlovgivende Rigsforsamling*. Han var netop blevet kaldet til præst i Højen ved Vejle, da han blev valgt ind i Folketinget. Når han ikke genopstillede i Vejle 2. valgkreds – som var synonym med Kolding – i 1852, skyldtes det formentlig, at han allerede i 1850 blev forflyttet til Hoptrup ved Haderslev.¹⁵ Hvad Marckmann udrettede i Folketinget, stod der ikke meget om i avisen. Vi får intet at vide om,

hvordan han reagerede på de plakater, der var hængt op i København, da de nyvalgte ankom, og som opfordrede til, at den tidligere krigsminister, Tscherning, skulle hænges. Det var måske borgerskabets 'smagfulde' reaktion på bondevennernes sejr. Tscherning havde jo været i spidsen for Bondevennerne siden 1846.

Første gang, Marckmann tog ordet i Folketinget, var den 9. februar 1850, hvor han mente, at adresser – henvendelser fra borgerne til for eksempel Folketinget – skulle læses op.¹⁶ Der er ikke rigtig noget mønster i Marckmanns stemmeafgivning. Et eksempel: Den 27. februar 1850 stemte man om, hvorvidt udtrykket "*mosaiske Troesbekjendere*" skulle forandres til "*Jøder*". Det blev det, selv om Marckmann stemte nej, 49 stemte for. Så man kan ikke hævde, at han løb efter flertallet. Han var af og til fraværende ved afstemningerne – enten med eller uden orlov. Dette var ikke så usædvanligt. Vi ved ikke, om Marckmann var for eller imod, at toldstedet ved Sønderbro i Kolding blev nedlagt i 1851.¹⁷

Købmand Warming

Marckmanns medbejler til mandatet kender vi lidt mere til. Mathias Warming (1806-1878) var et par år yngre end Marckmann. Siden 1839 havde han været købmand. Han stammede fra Varming ved Ribe og var uddannet lærer fra Skaarup Seminarium nær Svendborg. Han arbejdede da også som lærer i Dalby, inden han åbnede en forretning. Den driftige mand var fra 1851 klasselotterikollektør, og han ejede desuden retten til ørredfiskeriet i åen. Fiske-

avlen i landet fik et godt skub fremad, da Warming åbnede en ørredudklækningsanstalt. Det jævnbrydige valgresultat vidnede om, at vi befandt os i en brydningstid, hvor det gamle endnu ikke var bukket under for det nye. Industrialiseringen var ikke slået an i Kolding. De gamle magthavere var stadig de stærkeste. Ikke engang Warmings indsats under kampene i april 1849 kunne rokke ved dette faktum. En måned efter valget var der polemik om Warmings fortjenester. En skribent eller skribenter, der underskrev sig "*Flere Indvaanere*", spurgte i Kolding Avis nr. 8 efter, hvad Warmings fortjenester var. Skribenten "*En Byen uvedkommende*" svarede dem, at det kunne de spørge kongen om, for han havde jo udnævnt Warming til agent. Hvad, denne titel hentyder til, er lidt svært at afgøre. Enten er det den gammeldags benævnelse for en større købmand, eller også har han kunnet optræde på kongens vegne. Skribenten tilføjede, at "*Flere Indvaanere*" burde træde ud af anonymitetens skalkeskjul.

"*En Byen uvedkommende*" kom med endnu et indlæg, inden redaktøren afsluttede debatten: "*Flere Indvaanere*" havde opgivet at få svar på spørgsmålet om, hvad Warmings fortjenester var: at han var chef for brandkorpset, eller om det var hans taler. Skribenten slog fast, at Warming var en helt den 23. april 1849. Her brændte blandt andet hans egen gård, da byen blev beskudt af "*32 Kanoner paa de søndre Bakker*."¹⁸ Warming blev for øvrigt medlem af Folketinget senere, men inden tabte han også i Bækkekredsen (Ribe Amt) ved valget den 4. august 1852.¹⁹

Kampen i Koldings gader 1849. Postkort af Rasmus Henrik Kruse. Der blev kæmpet på hjørnet af Helligkorsgade og Østergade i forbindelse med 1. Slesvigske Krig. Byen slap på forunderlig vis for at blive nedbrændt. Foto: Kolding Stadsarkiv.

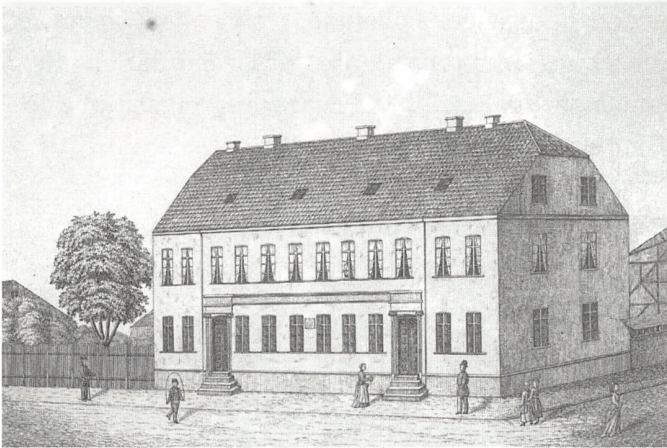
Grænsen mellem kongeriget Danmark og hertugdømmet Slesvig kan stadig anes i haverne på nordsiden af Læssøegade. Grænsepælen ved mindesmærket for oberst Læssøe på Haderslevvej har haft en omtumlet tilværelse. Den havde – i begyndelsen med inskriptionen *"Haderslebener Amt"*, senere med den nuværende – stået i området fra cirka 1820 til 1864. Herefter lå den henslængt i grøften i mange år, indtil den blev bragt til Koldinghus i 1898. Her var den opstillet til 1988 og blev så gemt af vejen til 2005. Foto: Erik Voss.

Det var altså ikke de politiske spørgsmål, der optog polemikerne, men rene personspørgsmål. En uge efter valget i december 1849 havde Kolding Avis skrevet, at valgkampen flere steder havde udartet sig, men at det ikke var tilfældet i Kolding, men lidt ballade blev der altså – bagefter.

Helstaten

Krigen fortsatte på lavt blus langt ind i 1850, og mange tror, at Danmark vandt denne krig, der jo var slesvig-holstenernes nationale frihedskamp. Dette er dog en sandhed med modifikationer, for stormagterne pålagde i 1851 Danmark at genskabe Helstaten. Det vil sige, at der skulle laves en fælles forfatning for kongeriget og hertugdømmerne, og Grundloven måtte ikke indføres i hertugdømmerne. Den stoppede ved Kongeåen. Stormagterne ville vel ikke risikere at 'dethersens' demokrati skulle brede sig alt for langt sydpå.

I 1851 blev toldgrænsen mellem Danmark og Slesvig som bekendt ophævet – og toldstedet i Kolding nedlagt – på den måde kom de to lande tættere på hinanden. På den anden side var det så som så med harmonien, for danskerne påbegyndte en danisering af Slesvig. Det var straffen for oprøret. Daniseringen foregik blandt andet ved de såkaldte sprogreskripter. Virkningen udeblev ikke: *"Det at Mellemslesvigs dansksindede Præster og Lærere fik det af mange saa ildesete Hverv at paatvinge Befolkningen et Sprog, som en stor Del af den intet vilde have at gøre med, svækkede meget den Indflydelse, disse Mænd ellers kunde have øvet, og gav de slesvigholstenske Agitatorer det*

Litografi af Borgerskolen også kaldet Sct. Nicolai Skole på hjørnet af Blæsbjerggade og Skolegade. Fra J.C. Neuhausens Stenrykkeri i Kolding. I denne bygning finder du i dag blandt andet Kolding Stadsarkiv. Foto: Kolding Stadsarkiv.

forønskede Paaskud til at lægge dem for had og hæfte Øgenavnet "de sorte Gendarmer" ved dem".²⁰ Rusland ville heller ikke tolerere denne danisering.

1. Slesvigske Krig havde været temmelig hård for Kolding. Krigshandlingerne havde medført store ødelæggelser i byen, men til alt held fik man en rimelig krigsskadeserstatning. Udover tranlamper til gadebelysning brugte man, under borgmester Quistgaards ledelse, disse penge til at opføre Borgerskolen på hjørnet af Blæsbjerggade og Skolegade. Det er i denne bygning, Kolding Stadsarkiv i dag har til huse.

Binzer I – 1852

Midt i juli 1852 afholdtes der et såkaldt prøvevalg på Viuf Kro. Der var 40-50 indbudte deltagere, som altså skulle vælge eller udpege kandidater til valget. Lærer Bramming fra Almind åbnede og valgtes til at lede forhandlingerne. Gårdejer T. F. Thomsen fra Eltang erklærede, at han var rede til at lade sig opstille, men at han ville trække sig, hvis pastor Binzer stillede op.²¹

Henrik Binzer, der var meget afholdt, mens han var tilknyttet Sankt Nicolai kirke 1849-57²², blev bedt om at redegøre for sin stilling til ordningen af de slesvigske forhold, til kirke- og skolesagen og kommunaloven. Binzer ville nødig lade sig opstille, men han lovede at undersøge, om han kunne gøre det af private grunde (han skulle nok hjem og spørge konen!). Han ville afgive en erklæring efter senest otte dage. Derefter meddelte han *"Forsamlingen sine Anskuelser om de nævnte Gjenstande saaledes, at enhver sand Fædrelandsven maa gjøre dem til sine."*

Dirigenten var bekendt med, at gårdejer Hans Roed fra Bølling også ville lade sig opstille, men Roed, som Kolding Avis hele vejen igennem havde et horn i siden på, ville dog ikke gøre forsamlingen bekendt med sine anskuelser: *"den 4. August skulde han nok klare for sig. Tale for sig paa Rigsdagen kunde han vel ikke synderligt; men det behøvedes jo heller ikke, da der kom nok, der talte; Amtmanden kom jo ogsaa."* Han refererede med det sidste til, at Orla Lehmann, der var den store helt fra opgøret med enevælden, var eneste kandidat i Vejle 1. valgkreds. Roeds defensive taktik slog fejl, og han fik kun 6 af de 34

stemmer ved prøvevalget. Thomsen fik også ordet og talte *"saaledes, at Valget imellem ham og Hr. Roed ingenlunde kunde være tvivlsom."* Der blev imidlertid ikke stemt på disse kandidater, da man regnede med, at Binzer ville stille op. Redaktøren *"kunne ikke andet end af ganske Hjerte ønske dette"*.²³

Avispolemik om kandidaterne

Prøvevalget blev startskuddet til en hel lille polemik i avisen. Det var stadig ikke det politiske indhold, der optog deltagerne, men derimod kandidaternes personlige kvaliteter. Allerede to dage efter prøvevalget blev Binzer frarådet at stille op. I en form for læserbrev underskrevet *"Fra flere Vælgere"* mente indsenderne, at opstilling ville svække præstens iver for kaldet. Det var heller ikke let at kombinere politisk og åndeligt arbejde, skrev de. Spørgsmålet er, om de var så velmenende, som de gav udtryk for, eller om andet lå bag? De opfordrede i hvert fald Thomsen til at stille op.²⁴

Det ville jo unægtelig have været rart, hvis vi kendte personerne bag de forskellige anonyme tilkendegivelser, men det gør vi af gode grunde ikke. Til gengæld ved vi, hvem der udgav og skrev de redaktionelle kommentarer i Kolding Avis. Dette gjorde Bertel Møller indtil sin død i 1861. Den aktuelle kommentar skyldtes ikke, at *"Flere Vælgere"* havde opfordret Thomsen til at stille sig, hvilket han gjorde i juli 1852. Redaktøren mente, at det var fint, at Thomsen kun ville stille op, hvis Binzer ikke gjorde det. Han påtalte i stedet *"Flere Vælgere"*s forsøg på at tale Binzer fra at stille sig. De fleste har jo

andet at passe end Folketinget, skrev han, så det ville Binzer vel også kunne klare. Måske var der en lille smule partipolitik i dette: Binzer var konservativ og Thomsen nationalliberal.

Roed blev kritiseret for ikke at have udtalt sig på mødet i Viuf. Det var jammerligt, mente redaktøren og kom så med en interessant meddelelse: *"Der er anket over, at dette District i sidste Rigsdagssamling i Almindelighed var repræsenteret ved et tomt Sæde"*. Marckmann havde altså ikke passet sit hverv godt.²⁵ Redaktøren anbefalede Binzer i stedet for H. Roed, og han opfordrede vælgerne til ikke at udeblive på valgdagen.

Samme dag fik en person, der underskrev sig *"x+y+z"* trykt en protest imod, at *"Flere Vælgere"* havde frarådet Binzer at stille sig til valg. Her gendrives *"Flere Vælgere"*s argumenter. Artiklen er bidende ond mod Roeds person, han hørte formentlig ikke til de slankeste, og i 1852 gik man altså også efter manden snarere end efter bolden.²⁶

Dette var sikkert vand på de, der underskrev sig *"A+B"*s mølle. De skrev nemlig, at bondestandens medlemmer gerne ser bønder på Rigsdagen, når disse i åndelig henseende står langt under kandidater fra de øvrige stænder. De kan i hvert fald ikke beskyldes for politisk korrekthed. Roed fik en ordentlig sinkadus i indlægget: Selv om Thomsen var meget dygtigere end Roed, var han ikke nær så dygtig som Binzer, mente *"A+B"*. De refererede også til *Femte-Juni-Foreningen*.²⁷ Få dage senere be-

Henrik Ferdinand Binzer. Foto: Kolding Stadsarkiv.

Viuf Kro var centralt placeret i Vejle Amts 2. valgkreds, som var identisk med Kolding. Mange politiske møder blev holdt her, mens valgene fandt sted i selve Kolding. Foto: Kolding Stadsarkiv.

kræftede Binzer som lovet sit tilsagn på mødet den 18. juli på Viuf Kro om opstilling. Han havde været betænkelig og håbede, at hans beslutning ikke ville hindre medbejlere i at stille sig op. Det er som om, Thomsen ikke rigtig havde noteret, at Binzer stillede op. For nu ville han pludselig godt stille sig til valg, hvis pligten bød ham det. Det fik han en lang redaktionel kommentar for, hvor han blev beskyldt for at være uklar i mælet.²⁸

Personen eller personerne, der underskrev sig "Flere vælgere", reagerede, da de refererede til ovennævnte artikel om prøvevalget i Viuf. Roed var ikke særlig god, men hans fremstilling blev rost – den viste interesse for Danmark. De henviste til avisens behandling af prøvevalget og forsøgte med ordspil at gøre sig morsom over den redaktionelle kommentar den 22. juli: *"der maa vist findes stor Jammer og elendighed hos den eller de, som kalde H. Roeds Fremstilling i Viuf Kro, jammerlig."* Roed var nemlig anerkendt gennem mange år. – Redaktøren kommenterede lidt spidst og måske hånligt: Roed sagde i Viuf, at *"idag faaer jeg nok ikke mange Stemmer; her er maaske ikke én Eneste, som vil stemme paa mig; men den 4de Aug skulle de nok møde, som vil stemme paa mig."*²⁹ Hans optimisme fejlede da i hvert fald ikke noget.

Valghandlingen

Dagen før valget, som var blevet udskrevet til dette tidspunkt, for at valgperioden ikke skulle udløbe midt i Folketingssamlingen, bragte avisen en slags leder. Her viste redaktøren sin partipolitiske hold-

ning, når han skrev, at Bondevennerne var så velorganiserede, at de kunne få dem, der ingen mening havde, til at stemme på sig.³⁰ Så blev den ged barberet: Kolding Avis viste endelig, hvad den stod for, og det var ikke Bondevennerne.

Valget kom til at stå mellem Binzer (anbefalet af Kralund og gårdejer Lund fra Viuf) og Roed (anbefalet af Frank i Egtved og Conradsen i Bølling). Næsten alle de 4-500 fremmødte stemte på Binzer.³¹ På landsplan gik De Nationalliberale lidt frem og Bondevennerne lidt tilbage.³²

Parti	Mandater	+/-
Højre	9	+1
De Nationalliberale	47	+5
Bondevennernes Selskab	40	-5
Uden for gruppe	5	-1
Total	101	

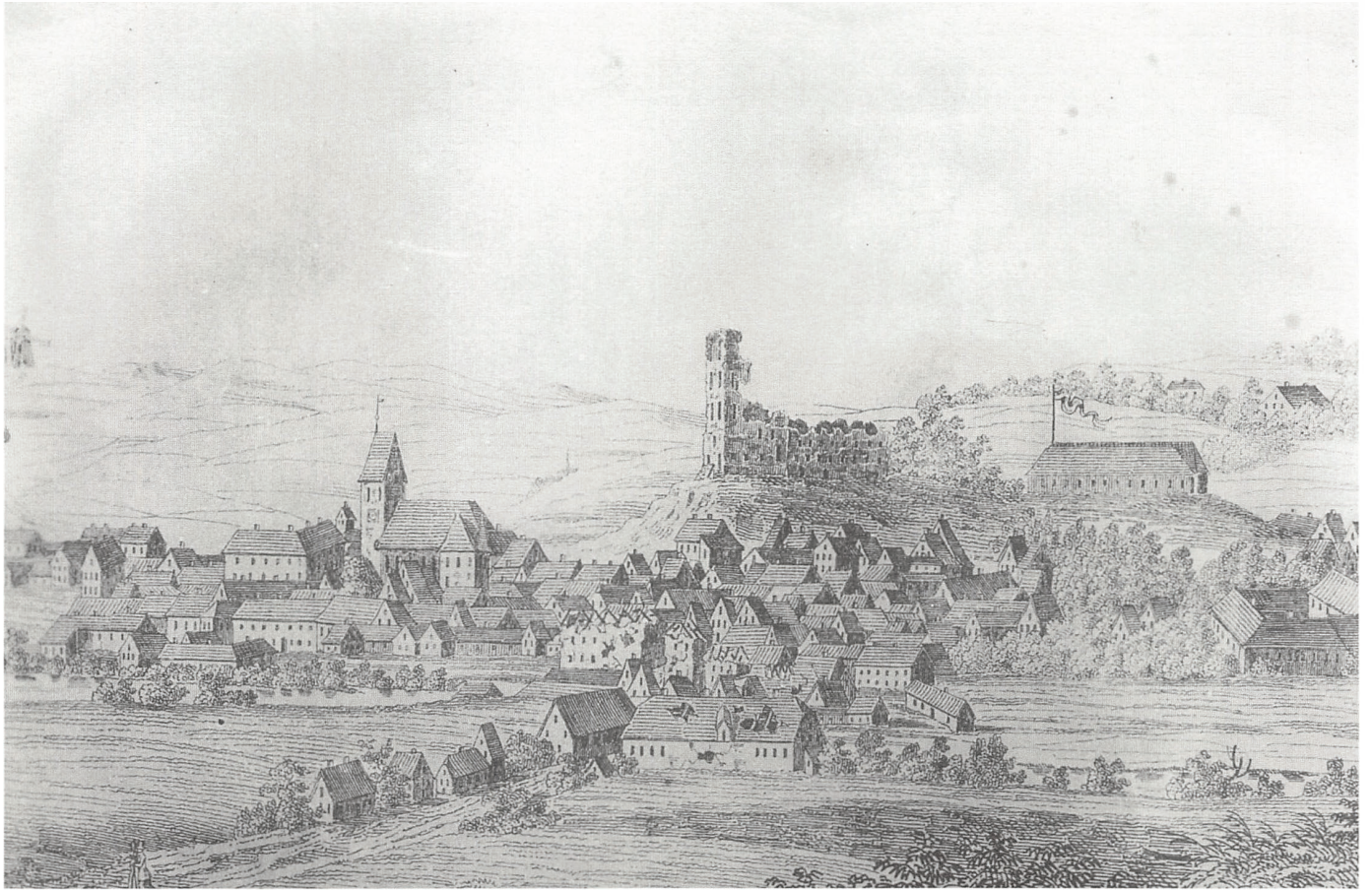
Binzer II - 1853

Da Binzer havde været medlem af Folketinget i mindre end et halvt år, blev det opløst. Den konservative statsminister, Bluhme, som bøjede sig for *"den europæiske nødvendighed"*, det vil sige Ruslands pres for at få en helstat, havde svært ved at samle flertal for en lov om arvefølgen i kongehuset. En plan om at flytte toldgrænsen fra Ejderen til Elben og således integrere Holsten mere i kongeriget var heller ikke så let at få gennemført. Den såkaldte helstatspolitik havde således ingen let gang på jorden. Derfor opløstes Folketinget i januar 1853. Binzer

4-500 valgdeltagere lyder måske ikke af så meget, men kunne for eksempel skytteforeningerne trække flere deltagere? I 1867 blev der oprettet et skyttekorps med militær organisation, populært kaldet

Stejlbjergjægerne, ved Munkensdam. Her er 'Stejlbjergjægerne' samlet i forbindelse med, at pavillonen blev rejst. Foto: Kolding Stadsarkiv.

Kolding efter slaget i 1848. Foto: Kolding Stadsarkiv.

holdt vælgermøde i Borgerforeningen i slutningen af januar. Der var mange deltagere ved mødet, hvor Binzer redegjorde for sin virksomhed.³³ Først tog han fat på finansloven, hvor regeringen øjensynligt ville "tage af Hertugdømmernes Kasser, dersom Rigsdagen ikke bevilger de forlangte Summer."³⁴ En sådan handling var næppe Binzers kop te. Regeringen havde også flirtet med planer om at udvide værnepligten til at omfatte Holsten, men det var Binzer meget

imod. Han udtalte sig temmelig vagt om planerne om at flytte toldgrænsen. Det behøvede man ikke tage stilling til, før man var kommet overens med Holstens repræsentation, mente han.

Arvefølge-loven, der ville give kronen til prins Christian fra Glücksborg, havde han ingen problemer med. Han mente ikke, som de nationalliberale, at en ny lov ville ophæve arvefølge-loven, selvom den satte en streg

over "Arvefølgen i Prinsesse Louises quindelige Linie".³⁵ Binzer fik forsamlingens uforbeholdne opbakning og blev da også uden besvær valgt som kandidat til folketingsvalget. En meget talrig forsamling modtog Binzers tale ved selve valget med stort bifald og "ved den stedfundne Kaaring viste det sig ved Modprøven, at ikkun 4 Hænder hævede sig imod hans Valg."³⁶ Den uhellige alliance mellem Bondevennerne og Højre fik valgt 52 og havde således absolut flertal:³⁷

Parti	Mandater	+/-
Alliancen af Højre og Bondevenner	52	+3
De Nationalliberale	40	-7
Uden for gruppe	9	+4
Total	101	

Binzer kom imidlertid heller ikke til at sidde ret længe i Folketinget i sin anden periode. Efter fem uger blev Rigsdagen nemlig atter opløst. Årsagen var, at regeringen ikke kunne få flertal for arvefølge-loven. Bluhme blev i april 1853 afløst af den endnu mere konservative A.S. Ørsted i Statsministeriet, og en måned senere var der så atter Folketingsvalg. Dette ville Binzer ikke stå model til, han gav op og ville ikke ud i endnu en valgkamp. Så alt i alt kom han til at være folketingsmedlem i cirka et halvt år.³⁸

Demokratiets indførelse i Danmark og afviklingen af folketingsvalgene i Kolding gik altså ikke som smurt. Der skulle overtalelse til for at få kandidater. I hvilket forhold disse kandidater stod til deres vælgere, ved

vi ikke meget om. Det kunne sådan set også være lige meget, for folketingsmedlemmer repræsenterede jo ifølge Grundloven kun sig selv. Sådan er det for øvrigt også i dag, hvis man altså følger lovens bogstav.

Noter

1. Skou 1 s. 39
2. Nordengaard s. 18. Ploug kandiderede forgæves ved folketingsvalget i 1852 i Svendborg, men valgtes ved suppleringsvalg i 1854. Medlem af Landstinget fra 1859 til 1890. Fædrelandets redaktør (efter Orla Lehmann) 1841-81. (Elberling)
3. I valgkredsen – der omfattede Kolding, Almind, Eltang, Vilstrup, Harte, Bramdrup, Starup, Nebel, Herslev, Viuf, Egtved og Ødsted – boede der godt 14.000.
4. Kolding Avis 25.9.1849
5. Kolding Avis 18.10.1849
6. Kolding Avis 30.10.1849 – Jens Peter Wissing (1788-1867) var en af byens velyndere og en rigtig original.
7. Kolding Avis 4.12.1849. Jørgen Wilhelm Marckmann (1804-61) var opstillet i København (6. Distrikt) ved valget til *Den Grundlovgivende Rigsforsamling*, men fik kun 61 stemmer. Til gengæld blev han indsuppleret, da Johan Nicolai Madvig (1804-1886), der var valgt på Bornholm, blev minister i november 1848. Marckmanns modkandidat ved den lejlighed var ingen anden end amtmand Orla Lehmann fra Vejle. Bornholmeren Marckmann fik da 94 stemmer mod Lehmanns 45. (Nordengaard s. 7 og 11). Marckmann var forfatter til en bog om Benjamin Franklin i 1839 og

- Danskhedens Skjæbne i Slesvig* 1860. (Elberling)
8. Statistisk Tabelværk s. 158
 9. Danmarkshistoriens hvornår skete det s. 277
 10. Scocozza s. 238
 11. Nordengaard s. 210
 12. Statistisk Tabelværk s. 158 f
 13. Skou 1 præciserer tallet til "*7 professorer, 15 præster, 6 sagførere og 26 andre akademikere, hvortil kom 5 lærere og et par redaktører. Godsejerne var slet ikke repræsenteret.*" s. 51
 14. http://da.wikipedia.org/wiki/Folketingsvalget_1849
 15. Dansk Biografisk Lexikon
 16. Rigsdagstidende 1850 bd. 1 sp. 341
 17. Rigsdagstidende 1850 bd. 1 sp. 1130. Marckmann så gerne en komite nedsat frem for, at forslaget om toldgrænsens ophævelse gik direkte til 1. behandling.
 18. Eliassen s. 443
 19. Warming stillede op mod generalkrigskommissær H. C. Riegels (Snoghøj), der fik 88 stemmer mod Warmings 72. Stemmeprocenten var 8,6. Nordengaard s. 238
 20. Neergaard s 534
 21. Thomas Flensburg Thomsen (1807-1900) købte i 1831 Eltanggård. Nationalliberal landstingsmedlem 1855-59. (Elberling)
 22. Eliassen s. 449 – Binzer (1813-1881) var fra Lange-land. Efter Kolding blev han præst i Skanderborg og senere på Køgeegnen. Han skrev en dansk sproglære i 1845. Han stemte mod toldloven, men for arvefølge-loven. I 1864 med i augustforeningen. (Elberling)
 23. Kolding Avis 19.7.1852
 24. Kolding Avis 20.7.1852
 25. Rigsdagstidende oplyser medlemmernes fravær med eller uden orlov. Marckmann adskiller sig ikke synderligt fra gennemsnittet: Han var for eksempel fraværende med orlov den 18. april og til stede igen 6. maj 1851, hvor han som den eneste stemte nej til en bevilling til marineministeriet. – Han var også fraværende fra medio november til ultimo januar.
 26. Kolding Avis 22.7.1852
 27. Kolding Avis 27.7.1852 – Femte-juni-foreningen blev stiftet før 1852 og var en forening for fremskridt og reform i Grundlovens ånd. I opslag om Hall i Dansk Biografisk lexikon kaldes den for den første samlede organisation for de nationalliberale. Dansk Biografisk Lexikon: se <http://runeberg.org/dbl/>
 28. Kolding Avis 31.7.1852
 29. Kolding Avis 2.8.1852
 30. Kolding Avis 3.8.1852
 31. Kolding Avis 4.8.1852 – Der var 2.116 stemmeberetigede. (Nordengaard s. 210). Med den lidt øgede vælgertilslutning var stemmeprocenten dermed steget. Da valget af Binzer skete ved kåring, kender vi ikke det eksakte stemmetal.
 32. http://da.wikipedia.org/wiki/Folketingsvalget_1852
 33. Borgerforeningen var stiftet i 1847. På Kolding Stadsarkiv opbevares de reviderede love fra 1852. Borgerforeningen var til fremme for almindelse osv.
 34. Kolding Avis 29.1.1853
 35. Kolding Avis 29.1.1853
 36. Kolding Avis 26.2.1853
 37. http://da.wikipedia.org/wiki/Folketingsvalget_26._februar_1853
 38. Første gang vi hører Binzer sige noget i Folketinget er den 10. november 1852. Binzer gik ind for, at der blev

nedsat et udvalg med tre medlemmer – imod en andens (Hass) forslag om fem, til at behandle lovforslag om officerers giftermål. Lovforslaget var netop overgået til 2. behandling. Det blev vedtaget af 50 mod 14, at udvalget skulle have fem medlemmer. (Rigsdagstidende 4. Session sp. 706f). Binzer holdt en meget lang tale om nedsættelse af en kommission, der skulle undersøge, hvordan man kunne indføre næringsfrihed uden at træde købstadsborgere over tæerne. Han mente, at det var for dårligt, at en komité ikke kunne have rigsdagsrepræsentanter fra købmandsstanden, for sådan nogle sad der ingen af i Folketinget. (Rigsdagstidende 4. Session Sp. 726 ff. Se også sp. 737.)

Zodiacus. *Parlamentariske Stjernebilleder*. 1875

Kilder

Kolding Avis, 1849, 2. halvår, 1852, 2. halvår, 1853, 1. halvår.
Rigsdagstidende 1850 bd. 1.

Referencer

- Begtrup, Holger. *Christen Berg*. 1896
Danmarkshistoriens hvornår skete det.
Politikens håndbøger. 1963
Dansk Biografisk Lexikon - <http://runeberg.org/dbl/>
Elberling, Victor. *Rigsdagens Medlemmer gennem Hundrede Aar 1848-1948*. J.H. Schultz Forlag 1949-50
Eliassen, P. *Det gamle og nyere Kolding, P. Eliassens Koldingbog, anden del*. Vejle Amts Historiske Samfund 1975.
Neergaard, Niels. *Under Junigrundloven*. 1973.
Nordengaard, J.P. *Valgene til Rigsdagen i 100 Aar*. 1949
Scocozza, Benito og Jensen, Grethe. *Politikens étbinds Danmarkshistorie*. Politiken 2004
Skou, Kaare R. *Land at lede*. Lindhardt & Ringhof 2008
Skou, Kaare R. *Demokratiets Danmarkshistorie*.
Aschehoug 1999
Statistisk Tabelværk ny række, andet Bind-1851